

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl 2021–2027 m. programos „Kūrybiška Europa“, kuriuo panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 1295/2013

[COM(2018) 366 final]

(2019/C 110/17)

Pranešėja: **Emmanuelle BUTAUD-STUBBS**

Bendrapranešėjis: **Zbigniew KOTOWSKI**

Konsultavimasis	Europos Parlamentas, 2018 6 14 Taryba, 2018 6 21
Komiteto biuro sprendimas	2018 6 19
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 173 straipsnio 3 dalis ir 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Pramonės permainų konsultacinė komisija (CCMI)
Priimta CCMI	2018 11 22
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 12 12
Plenarinė sesija Nr.	539
Balsavimo rezultatai	207/2/2
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK palankiai vertina pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl 2021–2027 m. programos „Kūrybiška Europa“ (COM(2018) 366 final) ir jo II priede nustatytus rodiklius. Kuriant stiprią ir vieningą Europą, būtina remtis kultūrinių šaknų įvairove, kuri turėtų būti perduodama pasitelkiant švietimą. Šios programos tolesnis įgyvendinimas turėtų būti laikomas ypač naudingu siekiant toliau plėtoti Europos ir atskirų valstybių narių kultūrą, kuri sudaro mūsų visuomenės pagrindą ir yra žaizdras, kuriame susiformavo mūsų demokratinės vertybės.

1.2. EESRK jau daug metų kalbėjo apie svarų kultūros ir kūrybos sektorių ir pramonės indėlį Europos Sąjungoje kuriant vertę ir darbo vietas, taip pat skatinant įtrauktį ir ekonomikos augimą⁽¹⁾. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) duomenimis, 2012 m. autorių teisėms imliuose ES sektoriuose⁽²⁾ sukurta 4,2 % BVP ir 3,2 % darbo vietų. Kaip nurodoma pasiūlymo dėl reglamento (COM(2018) 366) 2 straipsnyje, šiems sektoriams priklauso „architektūra, archyvai, bibliotekos ir muziejai, dailieji amatai, audiovizualinė kūryba (įskaitant filmus, televiziją, vaizdo žaidimus ir daugialypę terpę), materialūs ir nematerialūs kultūros paveldas, dizainas (įskaitant mados dizainą), festivaliai, muzika, literatūra, scenos menai, knygos ir leidyba, radijas ir vaizduojamieji menai“.

1.3. Atsižvelgdamas į specifinį kūrybinių veiksmų ir procesų, kuriuos ne visada lengva priskirti bendrajai darbo teisės sistemai, pobūdį, EESRK gerai žino apie socialinius uždavinius, kuriuos reikėtų spręsti kai kuriose valstybėse narėse: gerinti darbo sąlygas, panaikinti neapmokamo darbo laiką, kovoti su lyčių nelygybe, skatinti deramas darbo sąlygas, sudaryti geresnes darbuotojų saugos ir sveikatos sąlygas, palengvinti judumą, užtikrinti neįgaliųjų ir atskirtų patiriančių asmenų įtrauktį, vykdyti kovos su seksualiniu priekabiavimu politiką ir pan.

1.4. EESRK mano, kad, siekiant įgyvendinti 2021–2027 m. programos „Kūrybiška Europa“ plataus užmojo tikslus, numatyto 1,8 mlrd. EUR biudžeto nepakanka. Todėl EESRK prašo šį biudžetą padidinti. Šios nemažos investicijos į Europos kūrybiškumą, jos menininkus, kūrėjus, muzikus, rašytojus, fotografus, architektus, vaizdo žaidimų ir filmų kūrėjus ir kt.

⁽¹⁾ OL C 13, 2016 1 15, p. 83, NAT/738 (OL C 440, 2018 12 6, p. 22), SOC/590 (OL C 62, 2019 2 15, p. 148).

⁽²⁾ Yra devyni pagrindiniai autorių teisėms imlūs sektoriai: spaudos ir literatūros, muzikos, operos ir teatro, kino ir vaizdo, fotografijos, programinės įrangos ir duomenų bazių, vaizduojamojo meno ir grafikos, reklamos ir meno, taip pat kolektyvinio autorių teisių administravimo asociacijų.

padės ES sėkmingai konkuruoti su didelėmis šalimis, kurios nacionaliniu lygmeniu ir tarptautinėse organizacijose sąmoningai taiko švelniosios galios strategijas (pavyzdžiui, su JAV, Japonija ir Pietų Korėja). Tą ES finansavimą turėtų papildyti nacionalinis ir regioninis viešasis finansavimas. Konkrečios mokesstinės paskatos taip pat galėtų sudaryti palankias sąlygas filantropijai (pavyzdžiui, atkuriant kultūros paveldą) ir palengvinti sutelktinį finansavimą kuriant naujus verslo modelius.

1.5. EESRK taip pat mano, kad būtina investuoti į teises ir technines priemones siekiant veiksmingiau kovoti su visų rūšių smurto ir diskriminacijos skatinimu, visų pirma vaikams ir jaunimui skirtų internetinių vaizdo žaidimų kūrimo srityje.

1.6. EESRK pritaria sprendimui kūrybos ir kultūros aspektą įtraukti į ES išorės politiką (prekybos, tarptautinių santykių ir kt.)⁽³⁾.

1.7. Šie precedento neturintys finansiniai veiksmai turėtų būti įgyvendinami trimis būdais:

- iki 1 930 000 EUR, vietoj 1 850 000 EUR, padidinus biudžetą 2021–2027 m. programai „Kūrybiška Europa“, numatant papildomą 80 mln. EUR tarpsektorinei papročgramei skirtą finansavimą, kuriuo bus sudarytos sąlygos įgyvendinti papildomus kryžmaveikos projektus tiek tarpusavyje sujungiančius pačius kūrybos ir kultūros sektorius (muzikos, mados, dizaino, meno, kino, leidybos ir pan.), tiek suvedančius kūrybos ir kultūros sektorius su kitais sektoriais; be to, daugiau finansinių išteklių skiriant intensyvesniam mokymui žiniasklaidos srityje, atsižvelgiant į pastarojo meto aplinkybes, dėl kurių žiniasklaidos pliuralizmas ES susiduria su sunkumais;
- teikiant kultūros ir kūrybos sektoriams finansinę paramą pagal įvairias ES programas („Horizontas 2020“, Europos socialinis fondas, „Skaitmeninė Europa“, Sanglaudos fondas, programa „Erasmus“), siekiant „sustiprinti kultūros integravimo į kitų sektorių politiką procesą, o tai būtų naudinga tiek kultūrai, tiek atitinkamam sektoriui“⁽⁴⁾;
- nuolat remiant finansinių garantijų priemonę, skirtą „kūrybos ir kultūros sektoriams“, siekiant suteikti mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ) ir startuoliams garantijų ir prirreikus nuosavo kapitalo tipo paramą.

1.8. Šis atnaujintas siekis stiprinti Europos kultūrą ir kūrybiškumą, integruojant kūrybiškumą, dizainą ir pažangiąsias technologijas, taip pat bus naudingas įvairiems sektoriams ir ES pramonės vertės grandinėms, pradedant tekstilės, drabužių, odos, baldų, keramikos, žaislų, turizmo, menų ir amatų vertės grandinėmis ir baigiant automobilių, statybos, sveikatos ir gerovės, žaliosios energijos vertės ir kitomis grandinėmis. Europoje yra daugybė sėkmingo kai kurių pramoninių regionų arba miestų perėjimo prie kūrybiškos pramonės, kurioje sukuriama daugiau pridėtinės vertės, pavyzdžių (Turinas).

1.9. Šiuose autorių teisėms imliuose sektoriuose skaitmeninės revoliucijos atveriamos galimybės yra ypač svarbios, be to, reikėtų skatinti investicijas į aparatinę ir programinę įrangą (pavyzdžiui, dirbtinį intelektą, blokų grandinės technologijas, 3D spausdinimą, archyvų skaitmeninimą), taip pat į mokymą.

1.10. Šiuose sektoriuose slypintis inovacijų potencialas yra neribotas, nes juose iš esmės remiamasi individualiu kūrybiškumu, įgūdžiais ir vaizduote. Būtent todėl kultūros ir kūrybos sektoriams programoje „Horizontas 2020“ turėtų būti numatytas konkretus biudžetas (ne mažiau kaip 3 mlrd. EUR, t. y. tik šiek tiek mažiau nei jų dalis ES BVP (4,2 %)).

1.11. JAV rinkoje vyksta dideli jungimosi procesai, kurie turės įtakos ES kultūros ir kūrybos sektoriams. Šiuo atžvilgiu EESRK prašo Europos Komisijos paskelbti konkursą dėl verslo informacijos ataskaitos, kurioje būtų pateikta informacija apie pagrindines ekonomines ir technologines JAV tendencijas, turinčias įtakos žiniasklaidos, kino bei audiovizualiniam sektoriams, ir galimus jų padarinius atitinkamiems ES sektoriams gamybos, vartojimo ir platinimo srityse (tikimasi, kad ši ataskaita bus paskelbta 2019 m.).

⁽³⁾ ES tarptautinių kultūrinių ryšių strategijos kūrimas, JOIN(2016) 29 final.

⁽⁴⁾ Citata iš Tarybai pirmininkavusios Bulgarijos diskusijoms skirto dokumento „Tolesni veiksmai: kultūros indėlio į ES po 2020 m. ilgalaikė vizija“, 2018 m. balandžio 27 d.

1.12. Atsižvelgdamas į tai, kad 27 ES valstybėms narėms būtų labai naudingas nuolatinis dialogas su Jungtine Karalyste, kuri yra svarbi veikėja šiuose sektoriuose, EESRK prašo Europos Komisijos remti bet kokią dvišalį Vyriausybės ir tinklų dialogą, kuris galėtų pakloti pamatus dvišaliam susitarimui, kuriuo būtų siekiama įgyvendinti plataus užmojo dvišalės programos pagal 2021–2027 m. programą „Kūrybiška Europa“. Panašūs dvišaliai susitarimai anksčiau (2014–2020 m. laikotarpiu) buvo sudaryti su trečiosiomis šalimis, pavyzdžiui, Gruzija, Serbija ar Ukraina.

2. Bendrosios pastabos

2.1. Naujas užmojo lygmuo

2.2. Pasiūlymas dėl reglamento (COM(2018) 366) grindžiamas Europos Sąjungos sutarties 3 straipsniu, kuriame teigiama, kad ES siekia „skatinti taiką, savo vertybes ir savo tautų gerovę“, taip pat, kad ES „gerbia turtingą savo kultūros ir kalbų įvairovę bei užtikrina, kad Europos kultūros paveldas būtų saugomas ir turtinamas“. Tačiau aiškiai suvokiama, kad daugiau yra spręstinių problemų, visų pirma susijusių su interneto platformų ir paieškos sistemų konkurencija, sektoriaus orientavimu į nedidelį stambių rinkos dalyvių skaičių arba dezinformacijos gausėjimu.

2.3. Pateikdama šią naują programą, Europos Komisija nori pasiūlyti veiklos vykdytojams galimybių plėtoti technologiniu ir meniniu požiūriu novatoriškas tarpvalstybines Europos iniciatyvas, skirtas dalytis Europoje sukurtais kūriniais, juos bendrai kurti, bendrai gaminti ir platinti. Taip pat siekiama stiprinti ES subjektų padėtį ES ir pasaulio rinkose. Šios srities geriausios patirties pavyzdžių galima rasti Europos Tarybos fondo „Eurimages“ veikloje.

2.4. Biudžetas didesnis, tačiau vis dar nepakankamas

2.4.1. Siūlomas 1,85 mlrd. EUR biudžetas, skirtas 27 valstybėms narėms, yra didesnis už dabartinių, tačiau sudaro tik 1/1 000 visų 2021–2027 m. ES daugiametės finansinės programos (DFP) lėšų, kurios siekia 1 135 mlrd. EUR.

2.5. Europos Komisijos pasiūlytas biudžetas skirstomas į tris dalis:

- paprogramei KULTŪRA numatyta skirti 609 mln. EUR (t. y. 33 % viso biudžeto, palyginti su 31 % viso 2014–2020 m. programai „Kūrybiška Europa“ skirto biudžeto);
- paprogramei MEDIA numatyta skirti 1 081 mln. EUR (t. y. 58 % viso biudžeto, palyginti su 56 % viso 2014–2020 m. programai „Kūrybiška Europa“ skirto biudžeto);
- tarpsektorinei paprogramei numatyta skirti 160 mln. EUR (t. y. 9 % viso biudžeto, palyginti su 13 % viso 2014–2020 m. programai „Kūrybiška Europa“ skirto biudžeto).

2.5.1. EESRK prašo tarpsektorinei paprogramei papildomai skirti 80 mln. EUR, siekiant išnaudoti papildomas galimybes įgyvendinant kryžmaveikus projektus⁽⁵⁾ (skaitmeninės ekonomikos, turizmo, meno, prabangos, kultūros, skaitmeninio spausdinimo ir kt. srityse) ir rasti praktiškesnius sprendimo būdus, susijusius su gebėjimu naudotis žiniasklaidos priemonėmis.

2.5.2. Tikslas remti didelei auditorijai skirtus prioritetinius projektus yra tinkamas audiovizualiniam sektoriui (paprogramei MEDIA), tačiau jis neturėtų būti taikomas visai kultūrinei veiklai, ypač kaimo vietovėse. Socialinė sanglauda ir socialinė įtrauktis yra svarbi Europos projekto dalis.

2.6. „Brexit'o“ poveikis kūrybai ir kultūrai

2.6.1. Ši nauja programa bus įgyvendinama 27 ES valstybėse narėse po to, kai iš ES išstos Jungtinė Karalystė, viena iš valstybių narių, kuriose kūrybos ir kultūros sektoriams tenka vienas svarbiausių vaidmenų (90 mlrd. GBP 2016 m., 2 mln. darbuotojų). EESRK mano, kad, siekiant užtikrinti programos „Kūrybiška Europa“ dinamiką, labai svarbu išlaikyti tvirtus kultūrinius ryšius su Jungtine Karalyste ir, kai įmanoma ir būtina, skatinti dvišalį bendradarbiavimą. Tikslu su Jungtine Karalyste sudaryti konkretų ir specialiai pritaikytą dvišalį susitarimą, pagal kurį būtų vykdomi veiksmai ir programos, reikėtų siekti remiantis pasiūlymo dėl reglamento 8 straipsniu ir laikantis peržiūrėtos Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos.

⁽⁵⁾ Žr. EESRK nuomonės 4.6 punktą, OL C 13, 2016 1 15, p. 83.

2.7. Įgyvendinant ankstesnę 2014–2020 m. programą „Kūrybiška Europa“ įgyta patirtis

2.7.1. Europos Komisijos prašymu atlikus įvairius vertinimo tyrimus nustatyti šie pagrindiniai apribojimai:

- nepakankami biudžetai, kurių poveikis ES ar sektorių lygmeniu yra didelis;
- paprogramei MEDIA skirtas finansavimas yra pernelyg suskaidytas;
- pernelyg sudėtinga pasinaudoti ES programomis ir finansavimu ir pernelyg sudėtingas administracinių ataskaitų teikimas, visų pirma MVĮ ir pavieniams asmenims, taip pat pirmą kartą paraiškas teikiantiems subjektams;
- valstybėse narėse nevienodai paskirstomos lėšos.

2.7.2. Per klausymą, kurį 2016 m. spalio 6 d. Paryžiuje surengė Kultūros ir švietimo komiteto pirmininkė Sylvia Costa, suinteresuotieji subjektai nustatė kitas konkrečias problemas:

- teigiamai įvertintų pasiūlymų, pateiktų atsižvelgiant į kvietimą teikti pasiūlymus dėl paprogramės KULTŪRA, yra pernelyg mažai, t. y. 11 %;
- ilgiausia literatūros kūrinių vertimo trukmė (dveji metai) yra per trumpa;
- kai kuriuose projektuose galinčių dalyvauti trečiųjų šalių skaičius yra per mažas;
- sąvoka „eksperimentavimas“ turėtų būti skatinama ir remiama, taip pat kaip ir sąvoka „inovacijos“.

Siekdama atsižvelgti į šias kritiškas pastabas, Europos Komisija siūlo supaprastinti tam tikrus 2021–2027 m. laikotarpio aspektus:

- užtikrinti daugiau lankstumo, kad darbo programos būtų galima pritaikyti prie nenumatytų aplinkybių;
- sudaryti daugiau partnerystės pagrindų susitarimų ir numatyti dotacijų skyrimą etapais;
- nustatyti daugiau paskatų atlyginti už pasiektus rezultatus, susijusius su gebėjimu pasiekti platesnę auditoriją;
- sistemingai naudoti e. formas ir e. ataskaitas ir taikyti paprastesnius ataskaitų teikimo reikalavimus.

2.8. Paprogramė Kultūra

2.8.1. Skyrus bendrą 609 mln. EUR biudžetą bus remiama tarpvalstybinė kūrinių sklaida ir kūrybinės veiklos vykdytojų judumas, skatinamos partnerystės, tinklai ir platformos, siekiant Europos kultūros ir kūrybos sektorių veiklos vykdytojų veiklą ir kūrinius pristatyti platesnei auditorijai Europoje ir už jos ribų, ir per kultūrinį sąmoningumą, meninį švietimą ir švietimo kūrybiškumą skatinama europinė tapatybė, paveldas ir vertybės. Taip pat bus remiami specialūs ES veiksmi, pavyzdžiui, Europos kultūros sostinės, ES kultūros apdovanojimai ir Europos paveldo ženklas. Kitas prioritetas – tarptautiniu lygmeniu skatinti gebėjimų stiprinimą, kad Europos kultūros ir kūrybos sektoriai galėtų veikti tarptautiniu mastu.

EESRK į siūlomą reglamentą norėtų įtraukti punktą dėl liaudies meno atstovų ir mėgėjų kūrybiškumo, nes būtent ši kūrybiškumo forma padėjo pamatus plėtojant ir skleidžiant tikrą humanistinį ir meninį supratimą.

2.9. Paprogramė Media

2.9.1. Ši paprogramė apima audiovizualinę žiniasklaidą, kiną ir vaizdo žaidimus, jai skirtas bendras 1 081 000 EUR biudžetas. Ji yra siejama su kai kuriomis konkrečiomis teisėkūros priemonėmis: patikslinta autorių teisių sistema ir peržiūrėta Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva.

2.9.2. Patikslintą autorių teisių sistemą (COM(2016) 593 *final*) Europos Parlamentas priėmė pirmojo svarstymo metu (2018 m. rugsėjo 12 d.).

Šiuo pasiūlymu siekiama trijų pagrindinių tikslų: a) pagerinti prieigą prie turinio internete ir užsakomosiose vaizdo programų paslaugų platformose esančių televizijos ir radijo programų įvairiose šalyse; b) suderinti ir modernizuoti autorių teisių išimtis su mokymo, mokslinių tyrimų ir kultūros paveldo išsaugojimo sritimis susijusiuose ES teisės aktuose; c) sukurti sklandžiai veikiančią autorių teisių prekyvietę, skirtą spaudos leidėjams, autoriams ir interneto platformoms turinį gaminantiems atlikėjams.

2.9.3. Pastarąjį tikslą sudaro keletas uždavinių: suteikti daugiau galimybių reklamuoti Europoje sukurtus kūrinius Europos Sąjungoje (mažiausiai 30 % ES kūrinių reklamuojant internetinėse vaizdo medžiagos platformose) ir už jos ribų, skatinti bendradarbiauti visoje vertės grandinėje nuo ankstyvųjų gamybos etapų iki platinimo ir rodymo, taip pat didinti vaikų ir vartotojų apsaugą.

2.9.4. Europos audiovizualiniam sektoriui, įskaitant kino pramonę, televiziją ir vaizdo žaidimus, skiriant 1 081 000 EUR biudžetą siekiama šių tikslų: a) skatinti bendradarbiauti ir diegti naujoves kuriant ES audiovizualinius kūrinius; b) gerinti platinimą kino teatruose ir internetu įvairiose šalyse; c) remti tarptautinį ES audiovizualinių kūrinių poveikį, geriau tarpvalstybiniu mastu reklamuojant ir platinant Europoje sukurtus kūrinius, taip pat taikant naujovišką istorijų pasakojimo metodą, pasitelkiant ir virtualiąją realybę.

2.10. Tarpsektorinė paprogramė

2.10.1. Skiriant bendrą 160 mln. EUR biudžetą planuojama remti kūrybos ir kultūros sektorių subjektų kuriamus tarpsektorinius projektus (muzikos, žiniasklaidos, literatūros, meno ir kt. sričių), padėti informavimo apie programą „Kūrybiška Europa“ biurams reklamuoti šią programą savo šalyse ir „stiprinti laisvą, įvairią ir pliuralistinę žiniasklaidos aplinką, kokybišką žurnalistiką ir gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis“ (COM(2018) 366 *final*, 6 straipsnio c punktas).

2.10.2. EESRK manymu, šis paskutinis tikslas yra esminis: 2017 m. kai kuriose valstybėse narėse susilpnėjo spaudos laisvė. Atsižvelgdamas į šias konkrečias aplinkybes, EESRK prašo skirti daugiau lėšų siekiant skatinti saviraiškos laisvę, įvairią ir pliuralistinę žiniasklaidos aplinką, turinio požiūriu aukštos kokybės žiniasklaidos standartus ir gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis programas, kad piliečiai galėtų susidaryti kritinį požiūrį į žiniasklaidą.

3. Konkrečios pastabos

3.1. Autorių teisės skaitmeniniame amžiuje

3.1.1. 2015 m. EBPO atliktame tyrime „Autorių teisės skaitmeniniame amžiuje“ patvirtinta, kad rengiant teises ir viešas diskusijas aktyviai diskutuojama apie tai, kaip ir kokiomis priemonėmis nacionalines autorių teisių sistemas reikėtų pritaikyti prie interneto revoliucijos.

Pagrindiniai svarstomi klausimai yra šie: a) autorių teisių taikymo sritis; b) nenustatytų autoriaus teisių kūriniai; c) autorių teisių išimties ir apribojimai; d) autorių teisių registracija; e) vykdymo užtikrinimas.

3.1.2. EESRK norėtų ginti naująsias atitinkamas leidėjų autorių teises, susijusias su jų spaudos leidinių skaitmeniniu naudojimu, kaip siūloma Pasiūlymo dėl direktyvos dėl autorių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje 11 straipsnyje, internetinių paslaugų teikėjų naudojama turinio apsauga, kaip siūloma 13 straipsnyje, sutarčių pritaikymo mechanizmu (15 straipsnis) ir ginčų sprendimo mechanizmu (16 straipsnis).

3.2. Arši konkurencija tarptautiniu lygmeniu turėtų paskatinti parengti aiškią ES kūrybos ir kultūros sektorių strategiją, skirtą tiek bendrosios rinkos politikai, tiek išorės politikai (tarptautinė kultūros darbotvarkė, kultūros diplomatija, prekybos politika).

3.2.1. Amerikos įmonės, pavyzdžiui, bendrovė „Apple“, sukūrusi internetinę muzikos parduotuvę „iTunes“, kuri nuo 2010 m. yra didžiausia pasaulyje, bendrovė „Netflix“, kuri 2017 m. turėjo 130 mln. abonentų, ir socialinis tinklas „YouTube“, kuriuo kas mėnesį naudojasi 1 300 000 naudotojų ir kuriame kasdien peržiūrima daugiau kaip 5 mlrd. vaizdo įrašų, interneto platformų srityje užima dominuojančią padėtį.

3.2.2. Pavyzdžiui, kino pramonėje⁽⁶⁾ „90 % filmų, kurių lankomumas kino teatruose tais metais [2012 m.] buvo didžiausias, buvo sukurti JAV ir kartu su JAV“, be to, savaime suprantama, kad „anglų kalba akivaizdžiai ir beveik be pasipriešinimo vyrauja“.

⁽⁶⁾ Diversity and the film industry: An analysis of the 2014 UIS Survey on Feature Film Statistics, 2016 m. kovo mėn., p. 31.

3.2.3. Pastaruoju metu JAV vyko dideli jungimosi procesai, kuriais patvirtinama, kad audiovizualinio turinio gamybos, platinimo ir vartojimo srityse vyksta dideli pokyčiai. Kyla klausimas, koks bus šių didelių JAV vykstančių pokyčių poveikis ES audiovizualiniam sektoriui, kuris tebėra suskaidytas, kuriam skiriama mažiau viešojo finansavimo ir kurio kūrybinių tarpvalstybinė sklaida išlieka nedidelė dėl riboto biudžeto ir kalbinių kliūčių? Būtų labai naudinga atlikti nepriklausomą tyrimą, kuriame pateikiami kiekybiniai ir kokybiniai duomenys.

Kitos didžiosios šalys, pavyzdžiui, Kinija, Japonija, Indija ir Kanada, įgyvendina veiksmingą ir ilgalaikę skatinamąją politiką, kad vidaus ir išorės lygmenimis remtų tą turtą, kuris priklauso jų švelniosios galios sričiai; ES turėtų elgtis taip pat.

3.3. Verslo modelių įvairinimas ir atnaujinimas

3.3.1. Autorių teisėms imliuose sektoriuose inovatyvūs verslo modeliai ES turėtų būti skatinami trimis kryptimis:

- a) naudojant visas skaitmenines priemones (dirbtinį intelektą, blokų grandinę, didelius duomenų kiekius, 3D spausdinimą ir kt.) kaip galimybę praturtinti kultūros prekių ir paslaugų turinį, įskaitant tokių priemonių pateikimą vartotojams;
- b) išnaudojant galimybes, susijusias su patobulintu turinio perkeliamumu tarpvalstybiniuose projektuose;
- c) ieškant naujų pajamų gavimo būdų (pavyzdžiui, prenumeratos, peržiūra už mokestį ir pan.), neatskiriant pažeidžiamų vartotojų.

3.3.2. Kūrybos ir kultūros sektorių ir keleto ekonomikos sektorių, į kuriuos integruotas „kultūrinis arba kūrybinis komponentas“, šalutinis poveikis įrodytas daugybėje tyrimų. Kūrybos ir kultūros sektorių ir skaitmeninių technologijų sąsaja yra galingas proveržio ir inkrementinių inovacijų šaltinis.

3.3.3. Žinoma, tam tikra kultūrinė veikla, kuriai skiriamas viešasis arba privatus finansavimas, neturėtų būti orientuota vien į pelno gavimą. Nauja programa taip pat turėtų apimti „ne į rinką“ orientuotą veiklą.

3.4. Galimybės gauti finansavimą

3.4.1. 2016 m. birželio mėn. Europos strateginių investicijų fondas pradėjo taikyti naują garantijų priemonę, kuria siekiama suteikti naudos kultūros ir kūrybos sektoriuose veikiančioms labai mažoms, mažosioms ir vidutinėms įmonėms, kurioms savo šalyse sunku gauti paskolas. Tikimasi, kad ši priemonė, kuriai numatyta pradinė suma buvo 121 mln. EUR, padės suteikti 600 mln. EUR paskolų ir sukurti kitų finansinių produktų.

3.4.2. Po vangios pradžios devynios valstybės narės (Ispanija, Prancūzija, Rumunija, Belgija, Čekija, Suomija, Italija, Liuksemburgas ir Jungtinė Karalystė) pasirašė susitarimus su Europos investicijų fondu (EIF) dėl visuotinių pajėgumų teikti daugiau kaip 300 mln. EUR vertės galimas paskolas. 2017 m. EIF nusprendė pridėti dar 70 mln. EUR. Kaip teigiama EIF ataskaitoje dėl kultūros ir kūrybos sektoriams skirtos garantijų priemonės naudojimo (2018 m. kovo mėn.), šia priemone pasinaudojo 418 kūrybos ir kultūros sektorių subjektų; jiems buvo iš viso suteikta 76 mln. EUR paskolų (o tai yra vidutiniškai 182 000 EUR paskola vienam subjektui).

3.4.3. EESRK primygtinai ragina kompetentingas institucijas nacionaliniu ir regionų lygmenimis miesto ir kaimo vietovėse propaguoti šią konkrečią priemonę, siekiant skatinti kultūros ir kūrybos sektorių augimą ir pritraukti į juos investicijų ir naujų įmonių. Būtent šioms institucijoms tenka pareiga vengti didėjančio atotrūkio tarp pažangiųjų miestų, kuriuose yra didelė kūrybos ir kultūros sektorių koncentracija⁽⁷⁾, ir kaimo vietovių.

⁽⁷⁾ 64 % kūrybinio sektoriaus darbo vietų yra miesto vietovėse, J. Vlegels, W. Ysebaert *Creativiteit, diversiteit en werkomstandigheden: een analyse van de drieënd van culturele en creative arbeid in België*, *Sociologos* 39, p. 241.

3.5. Socialiniai klausimai

3.5.1. Iš tam tikrose valstybėse narėse prieinamų duomenų matyti, kad socialinės ir darbo sąlygos yra nesąžiningos ir nepatenkinamos: neapmokamas darbo laikas, reguliarus viršvalandžiai, terminuotos darbo sutartys, nepageidaujamas darbas ne visą darbo dieną, prastos darbuotojų saugos ir sveikatos sąlygos, nepakankamas investavimas į mokymą, lyčių nelygybė⁽⁸⁾, etninės įvairovės trūkumas, seksualinis priekabiavimas, žemas socialinės apsaugos lygis, nepakankamas judumas dėl dvigubo apmokestinimo ir sudėtingos galimybės trečiųjų šalių piliečiams gauti vizas.

Kai kurios valstybės narės, siekdamos gauti ES finansavimą, įgyvendino socialinius reikalavimus, kurių privaloma laikytis kūrybos ir kultūros sektoriuose ir kuriais, be kita ko, remiamas Europos socialinis modelis, atsižvelgiant į viešojo finansavimo galimai atliekamą vaidmenį.

3.5.2. Siekiant rasti ilgalaikius sprendimus padėčiai gerinti, reikėtų nacionaliniu lygmeniu skatinti socialinį dialogą. ES lygmeniu būtina atlikti labiau nepriklausomus darbo sąlygų kultūros ir kūrybos sektoriuose tyrimus, siekiant įkvėpti politikos atnaujinimą. Iš vienos neseniai padarytos išvados, pavyzdžiui, matyti, kad su profesija susiję kriterijai galėtų būti veiksmingesni nei sektoriai kriterijai, nes tik 30,7 % kūrybiškų darbo vietų yra kultūros ir kūrybos sektoriuose⁽⁹⁾.

3.5.3. Įmonių branduoliai ir tinklai

Regioniniai įmonių branduoliai atlieka svarbų vaidmenį skatinant naujus bendradarbiavimo modelius ir tarpvalstybines partnerystes. Naujoje programoje turėtų būti skatinamas naujų regioninių įmonių branduolių ir tinklų kultūros ir kūrybos sektoriuose kūrimas, taip pat rezultatyvios dabartinių įmonių branduolių ir tinklų partnerystės (Emilija–Romanija, Hamburgas, Milanas ir kt.), kurios galėtų paskatinti veiklą plečiančias įmones ir gerąją patirtį.

2018 m. gruodžio 12 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER

⁽⁸⁾ Žr. Audiovizualiniame socialinio dialogo komitete galiojančias veiksmų lyčių lygybei užtikrinti nuostatas.

⁽⁹⁾ J. Vlegels, W. Ysebaert, *Sociologos* 39, p 210–241.